

فصل چهارم: حقوق سیاسی

▪ ماده سی و چهار - حق عضویت و فعالیت در تشکل‌های اسلامی دانشگاهیان

دانشجویان حق دارند، در چارچوب قوانین و مقررات، به فعالیت سیاسی در قالب تشکل‌های اسلامی بپردازند. تشکل‌های اسلامی می‌توانند «هر نوع فعالیت سیاسی، فرهنگی و اجتماعی در حدود اساسنامه تشکل در داخل دانشگاه و در چارچوب ضوابط و مقررات دانشگاه و این آیین‌نامه و سایر قوانین موضوعه کشور»^۱ داشته باشند. تشکل‌ها به منظور تحقق اهداف خود می‌توانند در چارچوب قوانین و مقررات^۲ به برگزاری سخنرانی، تجمع، راهپیمایی، میزگرد، تریبون آزاد، نصب تابلوها، انتشار نشریه و راه‌اندازی هر نوع پایگاه اطلاع‌رسانی اقدام کنند. لازم به ذکر است که تشکل‌های دانشجویی زیر نظر شورای فرهنگی و هیئت نظارت بر تشکل‌های اسلامی دانشگاه فعالیت می‌کنند.

از تشکل‌های اسلامی با گرایش‌های مختلف می‌توان به بسیج دانشجویی، انجمن اسلامی دانشجویان، جنبش عدالتخواه دانشجویی، انجمن اسلامی دانشجویان مستقل و جامعه اسلامی دانشجویان اشاره کرد که در این میان بسیج دانشجویی آئین‌نامه و برخی ضوابط خاص خود را دارد.^۳

▪ ماده سی و پنج - حق تشکیل تشکل‌های اسلامی و اتحادیه تشکل‌های اسلامی دانشگاهیان

دانشجویان با گرایش‌های متفاوت فکری و سیاسی از حق تأسیس «تشکل‌های اسلامی» و «اتحادیه‌های تشکل‌های اسلامی»، در چارچوب قوانین و مقررات^۴ برخوردارند. دانشجویان متقاضی تأسیس تشکل اسلامی می‌توانند بر مبنای ضوابط موجود، درخواست خود را، به عنوان هیئت مؤسس، به هیئت نظارت بر تشکل‌های اسلامی دانشگاه ارائه دهند و مجوز فعالیت بگیرند. همچنین تشکل‌های اسلامی دانشگاه‌های گوناگون می‌توانند درخواست خود را

^۱ ماده ۲ آیین‌نامه تشکل‌های اسلامی دانشگاهیان و الحاقات بعدی آن (مصوب ۱۳۷۸ شورای عالی انقلاب فرهنگی)
^۲ این قوانین و مقررات در آیین‌نامه تشکل‌های اسلامی دانشگاهیان و الحاقات بعدی آن (مصوب ۱۳۷۸ شورای عالی انقلاب فرهنگی) و دستور العمل اجرایی آیین‌نامه تشکل‌های اسلامی دانشگاهیان (مصوب ۱۳۸۲ وزارت علوم، تحقیقات و فن‌آوری و بهداشت، درمان و آموزش پزشکی) به تفصیل آمده است.

^۳ برای مطالعه بیشتر مراجعه نمائید به اصول کلی نحوه تأسیس بسیج دانشجویی (مصوب ۱۳۶۹ شورای عالی انقلاب فرهنگی) و قانون تشکیل، تقویت و توسعه بسیج دانشجویی (مصوب ۱۳۷۰ مجلس شورای اسلامی) و آئین‌نامه اجرایی قانون تشکیل، تقویت و توسعه بسیج دانشجویی (مصوب ۱۳۷۹ شورای عالی انقلاب فرهنگی)

^۴ برای آگاهی از این قوانین و مقررات به آیین‌نامه تشکل‌های اسلامی دانشگاهیان و الحاقات بعدی آن (مصوب ۱۳۷۸ شورای عالی انقلاب فرهنگی)، دستور العمل اجرایی آیین‌نامه تشکل‌های اسلامی دانشگاهیان (مصوب ۱۳۸۲ وزارت علوم، تحقیقات و فن‌آوری و بهداشت، درمان و آموزش پزشکی)، آیین‌نامه اتحادیه تشکل‌های اسلامی دانشگاهیان (مصوب ۱۳۸۰ شورای عالی انقلاب فرهنگی) و دستور العمل اجرایی آیین‌نامه اتحادیه تشکل‌های اسلامی دانشگاهیان (مصوب ۱۳۸۴ شورای عالی انقلاب فرهنگی)

مبنی بر تشکیل اتحادیه تشکل‌های اسلامی دانشجویی به هیئت نظارت مرکزی وزارت علوم، تحقیقات و فن‌آوری ارائه دهند. «تشکل‌های اسلامی دانشجویی با عضویت حداقل بیست تشکل [...] می‌توانند اتحادیه‌ای را تشکیل دهند»^۵

▪ ماده سی و شش - حق فعالیت مطبوعاتی سیاسی

دانشجویان حق دارند هم در قالب تشکل‌های اسلامی (با تأیید شورای فرهنگی - اجتماعی دانشگاه و مجوز کمیته ناظر بر نشریات) و هم، به صورت مستقل، با مراجعه به دبیرخانه کمیته ناظر بر نشریات دانشجویی دانشگاه، درخواست اخذ مجوز نشریه دانشجویی (با زمینه انتشار سیاسی) کنند و دیدگاه‌های خود را در حوزه مسائل سیاسی منتشر کنند.

«نشریات دانشگاهی از کلیه حقوق مصرح در قانون مطبوعات جمهوری اسلامی ایران برخوردارند.»^۶ و «در انتشار مطالب و تصاویر جز در موارد اخلاص به مبانی و احکام اسلام و حقوق عمومی و خصوصی مطابق ماده ۶ قانون مطبوعات، آزاد هستند.»^۷ نشریات دانشجویی تحت نظارت «کمیته ناظر بر نشریات دانشجویی دانشگاه» فعالیت می‌کنند.

▪ ماده سی و هفت - حق بیان افکار و اندیشه‌ها

آزادی بیان و اندیشه از حقوق اساسی و اولیه دانشجویان است. در فضای دانشگاه ظرفیت‌های متنوعی برای تحقق آن در نظر گرفته شده است، از جمله می‌توان به «تشکل‌های اسلامی»^۸، «نشریات دانشجویی»^۹، «کرسی‌های

^۵ ماده ۳ آیین‌نامه اتحادیه تشکل‌های اسلامی دانشگاهیان (مصوب ۱۳۸۰ شورای عالی انقلاب فرهنگی)

^۶ ماده ۲۷ دستورالعمل اجرایی ناظر بر فعالیت نشریات دانشگاهی (مصوب ۱۳۸۶ وزارت علوم، تحقیقات و فن‌آوری و بهداشت، درمان و آموزش پزشکی) ضمن اشاره به مورد گفته شده در توضیح این حقوق به برخی از موارد اشاره کرده است، از جمله: «۱. جستجو، کسب و انتشار اخبار داخل و خارج دانشگاه به منظور افزایش آگاهی جامعه دانشگاهی با رعایت موازین قانونی و حفظ مصالح جامعه، ۲. هیچ مقام دولتی و غیردولتی حق ندارد برای چاپ مطلب یا مقاله‌ای در صدد اعمال فشار بر نشریات برآید یا به سانسور و کنترل محتوای نشریات مبادرت ورزد...».

^۷ ماده ۳۰ دستورالعمل اجرایی ناظر بر فعالیت نشریات دانشگاهی (مصوب ۱۳۸۶ وزارت علوم، تحقیقات و فن‌آوری و بهداشت، درمان و آموزش پزشکی) برای آگاهی از این قوانین و مقررات به آیین‌نامه تشکل‌های اسلامی دانشگاهیان و الحاقات بعدی آن (مصوب ۱۳۷۸ شورای عالی انقلاب فرهنگی)، دستورالعمل اجرایی آیین‌نامه تشکل‌های اسلامی دانشگاهیان (مصوب ۱۳۸۲ وزارت علوم، تحقیقات و فن‌آوری و بهداشت، درمان و آموزش پزشکی)

^۹ برای مطالعه بیشتر مراجعه کنید به ضوابط ناظر بر فعالیت نشریات دانشگاهی (مصوب ۱۳۸۳ شورای عالی انقلاب فرهنگی) و دستورالعمل اجرایی ناظر بر فعالیت نشریات دانشگاهی (مصوب ۱۳۸۶ وزارت علوم، تحقیقات و فن‌آوری و بهداشت، درمان و آموزش پزشکی) و قانون مطبوعات جمهوری اسلامی ایران (مصوب ۱۳۷۹ مجلس شورای اسلامی)، لازم به ذکر است مقدمه دستورالعمل اجرایی ضوابط ناظر بر فعالیت نشریات دانشگاهی، هدف از تدوین دستورالعمل مذکور را «ساماندهی و حمایت از فعالیت نشریات دانشگاهی و قانونمند کردن این‌گونه فعالیت‌ها، نهادینه ساختن فضای آزاداندیشی، نقد و گفتگوی سازنده و تأکید بر حق آزادی بیان و همچنین ایجاد فرصت‌های فراگیری مهارت‌های روزنامه‌نگاری و ارتقای سطح دانش عمومی و تخصصی دانشگاهیان» دانسته است.

آزاداندیشی (در قالب کرسی مناظره، کرسی نقد و نظر، کرسی پرسش و پاسخ شبهات)^{۱۰}، و «خانه ملی گفتگوی آزاد»^{۱۱} اشاره کرد که دانشجویان می‌توانند در قالب آن‌ها، افکار و اندیشه‌های خود را بیان کنند.

▪ ماده سی و هشت - حق انتقاد و مطالبه‌گری

دانشجویان طبق قانون حق دارند نسبت به عملکردهای نادرست مسئولان دانشگاه و سیاست‌ها و رویه‌های نادرست کشور انتقاد و اعتراض داشته باشند و نقد خود را از مسیرهای قانونی بیان کنند. دانشجویان می‌توانند در قالب «نشریات دانشجویی»^{۱۲}، «شورای صنفی رفاهی»^{۱۳} و «تشکل‌های اسلامی»^{۱۴} از این حق خود استفاده نمایند.

^{۱۰} آیین‌نامه تشکیل کرسی‌های آزاداندیشی در دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی و پژوهشی (مصوب ۱۳۹۳، وزارت علوم، تحقیقات و فن‌آوری)

^{۱۱} برای مطالعه بیشتر مراجعه کنید به اساسنامه خانه ملی گفتگوی آزاد (مصوب ۱۳۸۵ شورای عالی انقلاب فرهنگی) و آیین‌نامه برگزاری جلسات خانه ملی گفتگوی آزاد (مصوب ۱۳۸۵ هیئت حمایت از کرسی‌های نظریه‌پردازی، نقد و مناظره)

^{۱۲} بند ۳ از ماده ۲۷ «دستورالعمل اجرایی ضوابط ناظر بر فعالیت نشریات دانشگاهی» اذعان دارد: «نشریات دانشجویی حق دارند نظرها، انتقادهای سازنده، پیشنهادها و توضیحات دانشجویان و مسئولان دانشگاه را با رعایت موازین اسلامی و مصالح دانشگاه و جامعه درج کنند.

^{۱۳} ماده ۲ «آیین‌نامه شورای صنفی رفاهی» اهداف این شورا را شامل: «تقویت فضای مشارکت، همکاری و تعاون، ایجاد همدلی در میان دانشجویان و مسئولین دانشگاهی؛ افزایش آگاهی دانشجویان با حقوق و تکالیف دانشجویی؛ تقویت فرهنگ پیگیری حل مشکلات رفاهی و ...» دانسته است.

^{۱۴} آیین‌نامه تشکل‌های اسلامی دانشگاهیان و الحاقات بعدی آن (مصوب ۱۳۷۸ شورای عالی انقلاب فرهنگی) و دستورالعمل اجرایی آیین‌نامه تشکل‌های اسلامی دانشگاهیان (مصوب ۱۳۸۲ وزارت علوم، تحقیقات و فن‌آوری و بهداشت، درمان و آموزش پزشکی)

